

EGYHÁZI ÉLET.

A BÖLÖNI VAGYONKEZELÉS.

Közöltem volt a „K. M.“ máj.—juniusi füzetében a bölöni unitárius ekklézsia 1886. évi számadása néhány tételit. Akkor azt hittem, hogy ennyi egyfelől az olvasó közönségnek tájékozásra és másfelől a bölöni ekkla előljáróságának rendes utbatérésre elegendes lesz. Csalódtam. A bölöni presbyterium a következő füzetben az „igazság“ érdekében kelt sikra és most már, ha akarom, ha nem, a tollharcot folytatnom kell.*)

Mielőtt azonban a presbyterium nyilatkozatának egyes részeire válaszolnék, hogy ezuttal is egészen tárgyilagos legyek, előbb ismét közlöm a bölöni vagyonkezelés további néhány részleteit, hogy az olvasó a tényekből ítélhessen.

Csak pár évi vagyonkezelésre menjek vissza. Ott kezdem, mikor az eladott erdő árából még csak 16,500 frt volt kifizetetlen; mikor a bölöni presbyterium az addig befolyt summa pénzeket az egyh. törvények mellőzésével biztosítatlanul kötelezvényekre és váltókra szétosztotta és a mikor az E. K. T. 88—1885. szám alatt a bölöni presbyteriumnak megrendelte, hogy az említett 16,500 frtot nem szabad szétosztani, hanem helyezze takarékpénztárakba.

A bölöni presbyterium ezen rendeletet annak rendje és módja szerint megkapta és azután a 16,500 frtból kifizetett 10,000 frtot szétosztotta — éppen mint azelőtt. Sőt tovább ment a legfőbb egyházi hatósága rendeletei respectálásában s például a 114—885. számu határozatot elnök nélkül hozta meg s hajtotta végre a befolyt vételárrésznek szépséges szétosztásával.

Ezekután így következett, hogy az E. K. T. Dániel Gábor főgondnok úr elnökleite alatt Szentiványi József köri felügyelőgondnok és Pálfi Ferencz egyh. tanácsosból álló vizsgáló bizottságot küldött a helyszínére, kik a vizsgálatot 1885. jun. 17. 18. 19. és 20-ikán ejtették meg.

A vizsgálat ismertetésével egészen a jegyzőkönyv szó szerinti közlésére szorítkozom.

A J. pontban ez áll: „A vizsgáló bizottság vizsgálat alá vette a bölöni ekkla pénzvagyonát és talált:

„A) Saját összeszámításai szerint:

a) Kötelezvényekben (217 drb.)	25,506 frt — kr.
b) váltókban (238 drb.)	28,195 „ 43 „
c) Takarékpénztári betéti könyvekben	6500 „ — „

Összesen 60,201 frt 43 kr.

*) E válasz közreadásával elég levén téve a szokásos eljárásnak, folyóiratunkban az ügyet befejezettnek nyilvánítjuk. Szerk.

A vizsgálati jegyzőkönyv 5. pontja constatálja, hogy a váltók nem törvényes úrlapra*) lettek kiállítva, hogy a váltó-kölcsönök kamatai a váltó hátlapján a giro után lettek nyugtatványozva; hogy a váltók girázás útján képezik az ekklezsia tulajdonát, hogy a váltó-kölcsönök száma 238 s a váltók kamatai 5, 7, 8 és 12°/_o.

A vizsgálati jegyzőkönyv 6 pontja szerint veszélyben van 31 kölcsön 3780 frt értékkel és az adósok vagyoni állapotához képest a „tulságos“ kölcsönzések miatt csak a „tul“-részt véve számításba, 110 névleg megnevezett adósnál 14,618 frt.

A vizsgálati jegyzőkönyv 7. pontja szerint a hátrélék-kamat és haszonbér az elévülés idejére visszaterjed.

A 8. pont szerint a kepe 40 frttal lett volna megváltandó. Egy rész kisebb részben pénzzel s nagyobb részben munkával meg is váltotta, de tekintélyes rész sem kepetartozását meg nem váltotta és sem kepét nem fizet.

A vizsgálati jegyzőkönyv 11 pontja szerint a gyűlési jegyzőkönyveket az elnök-pap nem írja alá; azokat a jegyző utólagosan tetszése szerint szerkeszti, mert senki se hitelesíti. Tovább constatálja, hogy olyan határozatok is kiadványoztattak, melyek elnök nélkül hozottak, sőt az ekklezsia cassája a bölöni előljárási (presbyterium) választását 15—58 frttal subventionálta.

Ilyen rendet talált a vizsgáló bizottság!

A vizsgálat után következtek a bölöni presbyteriumhoz intézett rendelkezések. Már a vizsgáló bizottság momente megrendelte, hogy a 31 veszélyben levő kölcsönt hajtsa fel, hogy az E. K. T. által takarékpénztárba tenni rendelt pénzmennyiséget 3 hó alatt helyezze takarékpénztárba, hogy több kölcsönt nem szabad adni etc. Es a további intézkedésekre nézve pedig az E. F. T.-hoz véleményes előterjesztést tett.

A bölöni vagyonkezelési rend illusztrálására a bizottság előterjesztéséből idézem a következő részleteket:

„A bölöni ekkleziánkban — fájdalom! — minden irányban van rendetlenség. És ezek indokaikat általában a fejtelenségben lelik. Bölönben az ekklezsia presbyterei nem a falu vénei, hanem a szerepelhetnémkedő ifjúsága, kik korteskedéssel választatnak meg, mit az ekklezsia pénztára subventionál.“

Tovább az előterjesztés az eddigi pénzkezelési rendszert tartathatatlannak nyilvánítja. A napló és könyvvezetés hiányos. Azokból a követelést és tartozást huzamosabb idő igénybevétele nélkül meg tudni lehetetlen. A váltó-kölcsön műveletet beszüntetni indítványozza, mert eltekintve a telekkönyvi biztosítástól, laykus a váltókezeléshez nem is ért, s ha értene is, Bölönben — hol sem közjegyző és sem járásbiróság nem székel — váltókat szükség esetén óvatoltatni képtelenség.

Az E. F. Tanács a bizottság előterjesztését 1885. aug. 31-én

*) 1 éves lejáratra II. skála sezsint kell.

49. sz. alatt tárgyalta. A nyomott hangulatról és a vita folyamáról nem írók. Csak a határozat lényegét említem meg.

Elhatároztatott a bőlöni vagyonkezelésre kivételes eljárás életbeléptetése és Dániel Gábor főgondnok úr teljhatalmu egyházi biztosul azon felkérés kíséretében küldetett ki, hogy a megkezdett munkáját fejezze be s a bőlöni vagyonkezelésnél léptessen rendes eljárást életbe.

A főgondnok úr az egyh. biztosságot elfogadta s rendelkezéseiből közleményem története igazolásul megemlítem, hogy az ellenőri teendők vitelével évi 100 frt fizetés mellett Lőfi Áron esperes urat bízta meg, hogy a pénztárnokot és ellenőrt utasította a megküldött mintaszerinti napló és számlakönyv vezetésére, hogy a veszélyezett kölcsönök, hátrálék-kamatok, haszonbérek és kepeváltságoknak esetleg törvényes úton leendő felhajtását és a többi kölcsönöknek biztosítását elrendelte, etc. etc.

És a bőlöni presbyterium most már hogy teljesítette egyházi biztos úr rendeleteit? Sehogy.

Csinálta a rendeletek teljesítése helyett az előterjesztéseket az E. K. Tanácshoz és a főgondnok urhoz. Sorolt fel azokban képzelt sérelmeket és teljesíthetetlen kívánságokat. Például, hogy egyet említsék meg. Kért kézbanknak 10,000 frtot.

Az 1886. évi E. F. Tanács a bőlöni vagyonkezelést csak annyiban tárgyalta, hogy az előjáróság csökönnyös magatartását helytelenítette és a folyó évi zsinaton pedig szőnyegre se került, mert újból ismét nem volt eredmény, mit az egyh. biztos úr a zsinati Főtanácsnak bejelenthetett volna.

De a pár évi haladást mondják el a számok is:

	1885. jun. 18-án.	1886. decz. 31.
1. Kötelezvényekben	25,506 frt — kr.	23,964 frt — kr.
2. Váltókban	28,195 " — "	24,547 " — "
3. Takarékpénztárakban	6500 " -- "	6574 " 39 "
4. Hátrálékokban	2430 " 90 "	2677 " 26 "
5. Pénztárikészlet 1884 ^{31/12}	2582 " 90 "	2701 " 8 "

Im itt van a bőlöni vagyonkezelés pár évi története. Egyházi Főtanács, Egyházi Képviselő Tanács és Egyházi biztos úr rendelkeztek szépen is és szigorán is, de biz' azok a bőlöni presbyteriumnál füstbe mentek.

És a bőlöni presbyterium ezen előzmények után mégis az 1886. évi számadásból előbb irt közleményemet találós mesének nézi és találgatja, hogy: azt miért irtam?

A bőlöni vagyonkezelési rendetlenség beszűntetéseért.

Mindenik unitáriusnak kötelessége az unitárius egyházak közvagyonát — a mint tudja — védeni. Én erre a sajtót vettem igénybe. Sokszor a sajtónak a felsőbb rendeleteknél, nagyobb hatalmi ereje van. Hisz Európában ez a hatodik dirigáló hatalmasság. Bőlönben, úgy látszik, hogy ennek sincs hatalmi ereje.

Vége a presbyterium nyilatkozata egyes részei külön-külön megválaszolására térek.

A presbyterium tisztán számadási közleményem pár ártatlanabb tételét kiragadja, s azzal próbálja az olvasó figyelmét más irányba terelni. Így persze a bibliát is lehetne egy haszontalan könyvnek feltüntetni. De nem egyes mondatok, hanem az egész állapítja meg a lényegét.

Mindjárt elől veszi a papi s mestertanítói fizetéseket és hagyja hallgatásban, hogy Bölönben még a curator, jegyző, presbiterek, stb. is mind fizetést huznak. Pedig ezen tételek azért közöltettek, hogy Bölönben egyházi buzgóságból senki se vállal el hivatalt, hanem jó fizetést huznak és mégis, ha a presbiterek valamit tesznek, huznak napi illetéket és veszi a napi illetéket a bölöni presbyterium apraja, nagyja a földek és jogok kihasználásáról le egy schalukater feltevéseig.

Az angolok és amerikaiak az ilyen csáklyázott jogcímek helyett az ilyen pénzekkel taníttatnak, vagy egy jóra való szegény fiut vagy elküldik az erdélyi szegény hitrokonuk felsegélésére.

A presbyterium nyilatkozatában tovább a 11,777 fjt 31 kr bevételt teszi kérdésessé.

Az igaz, hogy ezen bevétel annyiban kérdéses is, mennyiben a tőke fogyasztás is benne van. De én ezt részben ezért közöltem. Mert hol a tőke van megtámadva, ott nincs helye a könnyelmű honorálgatásoknak és a számadás bevétele és kiadása összesítésénél nem így kellene írni: Bevétel 11,777 fjt 31 kr. Kiadás 9076 fjt 23 kr. Pénztári készlet 2701 fjt 8 kr. Hanem egyfelől a tiszta jövedelmi bevételt és másodszor a tőkét apasztó bevételt külön-külön kitüntetni s aztán ezeket látva 2700 frtot kamat nélkül ne hevertetni, ide s tova a tőkét apasztó kiadásokat könnyelműen ne tenni, mert az a vagyon az egyházé és nem az egyeseké.

A presbyteri nyilatkozat a haszonbér és kamathátralékokra egyszerűen azt mondja, hogy a perköltségek miatt nem perel. Szép a gratia gyakorlása, de nincs helye annak, mikor a felsőbb hatóság a perlést elrendelte és mikor a közvagyon veszélyezve van.

Éppen az a megrovandó hiba, hogy a bölöni előljáráóság sem azt nem teszi, mit az egyh törvények rendelnek és sem felsőbb hatósága rendeleteit nem teljesíti.

Pedig így adminisztrálni képtelenség.

Az ellenőri fizetésre válaszom akkorra tartom fenn, mikor az ellenőr ur megmondja, hogy respectalta-e és elfogadta-e az egyh. biztos urnak ellenőri állásra vonatkozó rendelkezéseit? Mert ha elfogadta, akkor az 1887-re felvett előlegűt most is bátran számíthatjuk az őt maga idejében törvényesen megillető ellenőri fizetésbe.

Sokszor egy kis szellő megcsörteti a bokrot és a nyúl kiugrik.

A multkori közleményemet szószerint az 1886. évi számadásból közöltem, — csak a megpályadíjazott 100 frtot pótoltam nyúlkiugrásra.

És ezzel közleményemet bezárnám, ha a fentebbiek után szó nélkül hagyhatnám a bölöni presbyterium azon dicsekedését: „A pénz ott lakik, a hol megbecsülik.”⁴

Az unitáriusok jellemvonása a szerénység és a hibás mea culpát mond, de őt meg nem illető erényekkel soha se dicsekszik.

A bölöniek igyekezzenek legalább ebben a többiekkel egyformák maradni s inkább a könnyelmű pénzköltekezésnél ne feledni azon közpéldabeszédet: mi a macskának játéka, az az egérnek halál.

F. Z.

IRODALMI ÉRTESÍTŐ.

— „Az unitáriusok Erdélyben“ czimmel egy kis füzet jelent meg Veszely Károlytól az erdélyi róm. katb. irodalmi társulat kiadványai között Gyulafejérvártt 1887-ben, a melyhez csak megrendelés útján juthattunk hozzá, mert a helybeli könyvárusoknál legalább nem kapható. A czim után indulva, valami egészen más dolgot vártunk, mint a mit e füzetben találtunk, a mely tulajdonképpen nem egyéb, mint Jakab Elek „Dávid Ferencz élete“ című munkájára tett néhány észrevétel az unitárius egyház keletkezése rövid leírásának előrebocsátásával. Az érdemleges választ ennél fogva fenn kell hagynunk a megtámadottnak, Jakab Eleknek s nem kétkedünk benne, hogy ő azt előbb-utóbb meg is fogja adni. Mi csak e folyó irat iránt tartozó kötelességünket kívánjuk teljesíteni, midőn e füzetről megemlékezünk. Két megjegyzést azonban a magunk részéről se hallgathatunk el. Egyik az, hogy Veszely Károly ur munkájának mindjárt legelső lapján azt mondja, hogy a kik a rationalismus ösvényére értek, mint az unitáriusok, azok lidérczfény után indultak. Veszely ur szerint tehát a józan ész világa lidérczfény. Hiszen, ha így áll a dolog, akkor az iskolák állítása és a népnevelés terjesztése körüli lelkesedésünk a legszerencsétlenebb gondolat a világon, mert ezekkel csak azt a veszedelmes lidérczfényt növeljük. Annyi bizonyos, hogy a ki erre az alapa helyezkedik, azzal mi vitatkozni nem tudunk, mert mi az igazság keresésének, még az isteni kijelentés körül is, csak egy eszközt ismerjük, a józan okosságot, és a ki ennek jogosultságát kétségbe vonja, a ki azt lidérczfénynek tartja, azzal csakugyan soha össze nem találkozhatunk.

Másik megjegyzésünk Veszely Károly urnak amaz állítására vonatkozik, mely szerint ő Erdélynek a mohácsi vész után Magyarországtól lett elszakadásában még most is nemzeti bünt lát s ezzel együtt a vallási szétválást is elítéli. „Hogy a vallás egysége mily magasra emelhetne volna hazánkat, mutatja Francia-, Olaszország és Belgium sorsa“ -- mondja egész elragadtatással kis műve 66. lapján. Legyen szabad kérdenünk, hogy Angliát nem tartja-e legalább is oly boldog és hatalmas országnak, mint amazokat? Pedig Angliában sincs vallásegység, sőt ott még ma is napról-napra tovább foly a reformáció a nemzeti létnek minden veszélye nélkül. A mi pedig e kérdésnek politikai oldalát illeti, a nélkül, hogy e felett vitatkozni akarnánk, miután ez nem is tartozik folyóiratunk keretébe, álljon itt egy katolikus írónak, Fraknoi Vilmosnak, kinek tekintélyét bizonyosan V. K. ur is el fogja ismerni, ide vonatkozó felfogása épen a nagy Pázmány Péter életrajzából. „Erdély különválása Magyarországtól — ugymond Fraknoi — a mit az I. Ferdinánd és János király között létesült váradai béke (1538) befejezett és szentesített, a magyar állam egységére, erejére és ellenállási képességére háromlott súlyos csapás látszatát tüntette fel.